

σκοινο λίγο πριν σπάσουν την πόρτα. Το παράθυρο θα έκλεισε μόνο του πίσω του. Ύστερα από μέρες, τον έπιασε ο κύριός του και τον πούλησε ακριβά στο Ζωολογικό Κήπο. Τον Λε Μπον τον άφησαν ελεύθερο αμέσως μόλις διηγηθήκαμε τα τραγικά γεγονότα (με ορισμένα σχόλια του Ντυπέν) στο διευθυντή της αστυνομίας. Όσο θετικά κι αν ήταν διατεθειμένος ο αστυνομικός αυτός απέναντι στο φίλο μου, δεν μπόρεσε να κρύψει τη δυσαρέσκειά του για την τροπή που είχε πάρει η υπόθεση, και δεν παρέλειψε να κάνει δυο τρεις ειρωνικές παρατηρήσεις για τους ανθρώπους που δεν κοιτάζουν τη δουλειά τους και χώνουν τη μύτη τους παντού.

«'Ασ' τον να λέει» είπε ο Ντυπέν, που προτίμησε να μην απαντήσει. «Είμαι ικανοποιημένος, γιατί τον νίκησα στην έδρα του. Δεν είναι ωστόσο καθόλου παράξενο που δεν μπόρεσε να λύσει τούτο το μυστήριο. Είναι πολύ πιο φυσικό απ' όσο φαντάζεσαι, γιατί, πράγματι, ο φίλος μας ο διευθυντής είναι πολύ πονηρός για να είναι βαθύς. Η σοφία του δεν έχει θεμέλια. Είναι όλη κεφάλι, χωρίς κορμί, σαν τις εικόνες της θεάς Λαβέρνας — ή, αν προτιμάς, μόνο κεφάλι και ώμοι, σαν μπακαλιάρος. Είναι όμως καλός τύπος στο βάθος. Μ' αρέσει ιδιαίτερα για τη μανία του ν' αρνιέται ό,τι υπάρχει και να εξηγεί το αντίπαρτο.* Σ' αυτήν ακριβώς την τέχνη χρωστάει τη φήμη του.

Το κλεμμένο γράμμα

*Nil sapientiae odiosius acumine nimio**

Σενέκας

Στο Παρίσι, ένα βράδυ του φθινοπώρου του 18... με δυνατό αέρα, απολάμβανα τη διπλή πολυτέλεια του στοχασμού και μιας πίπας από γιούσουρι, συντροφιά με τον φίλο μου Σ. Ωγκύστ Ντυπέν, στη μικρή του βιβλιοθήκη, στο τρίτο πάτωμα, στην οδό Ντυνύ 33, στο Σαιντ Ζερμαίν. Μια ολόκληρη ώρα είχαμε κρατήσει και οι δυο απόλυτη σιωπή. Ένας τυχαίος παρατηρητής θα νόμιζε πως ο καθένας μας ήταν αποκλειστικά απασχολημένος με τις σγουρές τολύπες του καπνού, που έκαναν βαριά την ατμόσφαιρα του δωματίου. Όσο για μένα, συλλογίζομουν ορισμένα σημεία που είχαμε συζητήσει μαζί προτύτερα. Εννοώ την υπόθεση της οδού Μοργκ και το μυστήριο της δολοφονίας της Μαρί Ροζέ. Σκεφτόμουν τις αναλογίες ανάμεσα στις δυο υποθέσεις, όταν η πόρτα του διαμερισμάτος μας άνοιξε και μπήκε ο παλιός μας γνώριμος, ο Ζ..., διευθυντής της αστυνομίας του Παρισιού.

Τον καλωσορίσαμε εγκάρδια· είχε κι αυτός τις καλές

* Δεν υπάρχει τίποτα φοβερότερο για τη σοφία από την υπερβολική αγχίνια.

του πλευρές όπως και τις κακές του, και είχαν περάσει αρκετά χρόνια από τότε που τον είχαμε δει για τελευταία φορά. Καθόμασταν στα σκοτεινά και ο Ντυπέν σηκώθηκε για να ανάψει τη λάμπα, μα ξανακάθισε μόλις ο Ζ... του είπε πως είχε έρθει για να μας συμβουλευτεί ή καλύτερα να ζητήσει τη γνώμη του φίλου μου για κάποια υπηρεσιακή υπόθεση που του είχε δημιουργήσει αρκετά προβλήματα.

«Αν πρόκειται για ζήτημα που απαιτεί σκέψη» παρατήρησε ο Ντυπέν και κράτησε το σπίρτο μακριά από το φτίλι, «θα το μελετήσουμε καλύτερα στα σκοτεινά».

«Είναι κι αυτό μια από τις πολλές παραξενιές σου» είπε ο διευθυντής, που είχε τη συνήθεια να χαρακτηρίζει παραξενιά οτιδήποτε ξεπερνούσε την αντιληπτική του ικανότητα, ενώ ζούσε ο ίδιος μέσα σε μια ολόκληρη λεγώνα από παραξενιές.

«Πολύ σωστά» είπε ο Ντυπέν, δίνοντας στον επισκέπτη του μια πίπα, κι έσυρε κοντά του μαν άνετη πολυθρόνα.

«Λοιπόν; τι συμβαίνει πάλι;» ρώτησα. «Ελπίζω να μην είχαμε καμιά καινούργια δολοφονία».

«Όχι τίποτα τέτοιο. Είναι γεγονός ότι η υπόθεση είναι πολύ απλή και δε χωράει αμφιβολία ότι μπορούμε να τα καταφέρουμε αρκετά καλά και μόνοι μας. Σκέφτηκα όμως πως θ' άρεσε στον Ντυπέν ν' ακούσει τις λεπτομέρειές της, γιατί είναι εξαιρετικά παράξενη».

«Απλή και παράξενη» είπε ο Ντυπέν.

«Ναι, κάπως έτσι, μα ούτε κι αυτό ακριβώς. Είναι αλήθεια πως μας έχει προβληματίσει πολύ, γιατί είναι τόσο απλή κι ωστόσο μπερδεμένη».

«Ίσως να σας παραπλανά η μεγάλη της απλότητα», είπε ο φίλος μου.

«Μη λες ανοησίες!» αποκρίθηκε ο Ζ... και γέλασε με την καρδιά του.

«Ίσως το μυστήριο να είναι ολοφάνερο» (είπε ο Ντυπέν).

«Για τ' όνομα του Θεού! Πού ξανακούστηκε τέτοιος παραλογισμός;»

«Κι αρκετά αυτονόητο».

«Χα! χα! χα! — χα! χα! χα! — χο! χο! χο!...» γέλασε ο επισκέπτης μας, σαν να το διασκέδαζε στ' αλήθεια.

«Αχ, Ντυπέν, θα με πεθάνεις με τ' αστεία σου!»

«Θα μας πείτε επιτέλους περί τίνος πρόκειται;» ρώτησα.

«Θα σας πω αμέσως» αποκρίθηκε ο αστυνομικός, φυσώντας ένα μεγάλο και πολύ θεαματικό σύννεφο καπνού, καθώς βουλευόταν καλύτερα στην πολυθρόνα του. «Θα σας το πω με λίγα λόγια· πριν αρχίσω όμως, πρέπει να σας προειδοποιήσω πως πρόκειται για μια υπόθεση που απαιτεί τέλεια μυστικότητα, και θα χάσω τη θέση μου αν γίνει γνωστό πως την εμπιστεύτηκα σε τρίτους».

«Συνεχίστε» είπα.

«... Η μην αρχίζετε» είπε ο Ντυπέν.

«Λοιπόν, αρχίζω: Από κάποια έγκυρη πηγή πληροφορήθηκα προσωπικά πως ένα έγγραφο υψίστης σημασίας εκλάπη από τα βασιλικά διαμερίσματα. Το άτομο που το έκλεψε είναι γνωστό· δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Το είδαν να το παίρνει. Είναι επίσης γνωστό πως βρίσκεται ακόμη στα χέρια του».

«Πώς το ξέρουν;» ρώτησε ο Ντυπέν.

«Το συμπεραίνουν εύκολα από τη φύση του εγγράφου κι απ' το γεγονός ότι δεν είδαν ακόμη ορισμένες συνέπειες που θα γεννούσε μοιραία το πέρασμά του σε άλλα

χέρια, δηλαδή αν είχε χρησιμοποιηθεί για το σκοπό ακριβώς που προορίζεται».

«Εξηγηθείτε καλύτερα» είπα.

«Τολμώ να πω ότι το εν λόγω έγγραφο δίνει στον κάτοχο του μια δύναμη σ' έναν τομέα, όπου η δύναμη αυτή έχει τεράστια σημασία». Ο διευθυντής της αστυνομίας τρελαινόταν για τη διπλωματική διάλεκτο.

«Και πάλι δεν καταλαβαίνω» είπε ο Ντυπέν.

«Αλήθεια; Λοιπόν, αν κάποιος τρίτο πρόσωπο, που θα το κρατήσω ανώνυμο, διάβαζε το έγγραφο, θα μπορούσε να εκτεθεί η τιμή κάποιου άλλου υψηλού προσώπου, γεγονός που δίνει στον κάτοχο του εγγράφου μια εξουσία πάνω στο υψηλό πρόσωπο που η τιμή και η γαλήνη του κινδυνεύουν».

«Μα αυτή η εξουσία» τον διέκοψα, «εξαρτάται και από το αν ο άνθρωπος που έκλειψε το έγγραφο ξέρει ότι εκείνος που το έχασε, γνωρίζει τον κλέφτη. Ποιος θα τολμούσε...»

«Ο κλέφτης» είπε ο Ζ..., «είναι ο υπουργός Ντ..., που τολμά τα πάντα —όσα ταιριάζουν, μα κι όσα δεν ταιριάζουν σ' έναν άντρα. Όσο για τη μέθοδο της κλοπής, ήταν όχι μόνο τολμηρή αλλά και έξυπνη. Το εν λόγω έγγραφο —ένα γράμμα για να είμαι ειλικρινής— το έλαβε το πρόσωπο που είπαμε, ενώ βρισκόταν στο βασιλικό μπουντουάρ. Καθώς το διάβαζε, μπήκε το άλλο υψηλό πρόσωπο —που περισσότερο από κάθε άλλον δεν έπρεπε να το δει. Ύστερα από μια βιαστική, μάταιη προσπάθεια που έκανε εκείνη να το κρύψει σ' ένα συρτάρι, αναγκάστηκε να το αφήσει ανοιχτό, όπως ήταν, πάνω στο τραπέζι. Η διεύθυνση, ωστόσο, ήταν από πάνω, και το περιεχόμενο έτσι κρυμμένο, που δεν τραβούσε την προσοχή. Την ίδια στιγμή μπαίνει και ο υπουργός Ντ... Το αείσιο μάτι του

σταματάει αμέσως στο χαρτί, αναγνωρίζει το γραφικό χαρακτήρα στη διεύθυνση, προσέχει την ταραχή του προσώπου που το είχε λάβει και υποψιάζεται το μυστικό. Αφού κανόνισε ορισμένα υπηρεσιακά ζητήματα, με τον γνωστό βιαστικό τρόπο του, βγάζει ένα γράμμα που έμοιαζε κάπως με το άλλο, το ανοίγει, κάνει πως το διαβάσει και ύστερα το αφήνει ακριβώς πλάι στο πρώτο. Συζητά πάλι ένα τέταρτο της ώρας περίπου για κρατικές υποθέσεις. Στο τέλος, φεύγοντας, παίρνει μαζί του το γράμμα που δεν του ανήκε. Η πραγματική δικαιούχος του το είδε, αλλά δεν τόλμησε φυσικά να διαμαρτυρηθεί μπροστά στο τρίτο πρόσωπο που έστεκε πλάι της. Ο υπουργός έφυγε, αφήνοντας όμως στο τραπέζι το δικό του γράμμα —ένα γράμμα χωρίς καμιά σημασία».

«Όπως βλέπεις» μου είπε ο Ντυπέν, «έχεις τώρα όσα σου χρειάζονται για να λύσεις την απορία σου: πώς γίνεται και είναι βέβαιος ο κλέφτης ότι ο δικαιούχος τον ξέρει».

«Ναι» αποκρίθηκε ο Ζ..., «και την εξουσία που απόκτησε μ' αυτό τον τρόπο, την έχει χρησιμοποιήσει σε πολύ επικίνδυνο βαθμό για πολιτικούς σκοπούς. Κάθε μέρα που περνάει, η γυναίκα που ανέφερα, πείθεται όλο και πιο πολύ πως είναι ανάγκη να ζητήσει πίσω το γράμμα της. Φυσικά, είναι κάτι που δεν μπορεί να γίνει ανοιχτά. Στο τέλος, απελπισμένη, εμπιστεύτηκε το μυστικό σ' εμένα».

«Υποθέτω» παρατήρησε ο Ντυπέν τυλιγμένος σ' ένα σύννεφο καπνού, «πως ήταν αδύνατο να βρει πιο κατάλληλο και ικανό άνθρωπο».

«Με κολακεύεις» αποκρίθηκε ο διευθυντής της αστυνομίας, «ωστόσο, δεν αποκλείεται να υπάρχει πράγματι μια τέτοια ννόμη για μένα».

Πήρα ολόκληρο το κτίριο, δωμάτιο προς δωμάτιο, και αφιέρωσα τις νύχτες μιας ολόκληρης εβδομάδας για το καθένα. Ψάξαμε πρώτα τα έπιπλα του κάθε δωματίου. Ανοιξαμε όλα τα συρτάρια, και θα ξέρετε βέβαια ότι για έναν αστυνομικό *κρυφά* συρτάρια δεν υπάρχουν. Πρέπει να είναι ηλίθιος όποιος αφήσει να του ξεφύγει ένα *κρυφό* συρτάρι σε μια τέτοια έρευνα. Είναι *τόσο* φανερό. Κάθε ντουλάπι έχει έναν ορισμένο όγκο, επιφάνειες που υπολογίζονται εύκολα, ακόμη και με το μάτι. Έχουμε άλλωστε και ειδικούς κανόνες. Είναι αδύνατο να μας διαφύγει το παραμικρό. Μετά από τα ντουλάπια, ψάξαμε τις καρέκλες, τις πολυθρόνες και τους καναπέδες. Τα μαξιλάρια τα δοκιμάσαμε με τις λεπτές, μακριές βελόνες που μ' έχετε δει να χρησιμοποιώ. Βγάλαμε τις τάβλες όλων των τραπεζιών».

«Γιατί;»

«Πολλές φορές, οι άνθρωποι που θέλουν να κρύψουν κάτι, σηκώνουν την τάβλα ενός τραπεζιού ή κάποιου άλλου ανάλογου επίπλου, σκάβουν λίγο ένα του πόδι, αφήνουν στο κοίλωμα το αντικείμενο και την ξαναβάζουν στη θέση της. Με τον ίδιο τρόπο χρησιμοποιούνται και τα πόδια των κρεβατιών – στην κορυφή ή στη βάση τους».

«Δεν μπορείτε να μαντέψετε πού υπάρχει μια κοιλότητα από τον ήχο;» ρώτησα.

«Καθόλου, αν το κρυμμένο αντικείμενο έχει τυλιχτεί με αρκετό μπαμπάκι, ώστε να γεμίζει ολόκληρο το κενό. Μην ξεχνάτε άλλωστε πως, στη δική μας περίπτωση, ήμασταν υποχρεωμένοι να ενεργούμε αθόρυβα».

«Μα δεν ήταν δυνατό να μετατοπίσατε ούτε να κομματιάσατε *όλα* τα έπιπλα, όπου θα μπορούσε να χωρέσει ένα κομμάτι χαρτί τυλιγμένο οολό, στο πάγος μιας βελό-

νας του πλεξίματος – και να κρυφτεί στις τραβέρσες μιας καρέκλας, ας πούμε. Δεν πιστεύω να διαλύσατε όλες τις καρέκλες;»

«Ασφαλώς όχι. Κάναμε όμως κάτι καλύτερο – ψάξαμε τις τραβέρσες σ' όλες τις καρέκλες του μεγάρου, και φυσικά τις ενώσεις όλων των επίπλων, μ' έναν εξαιρετικά δυνατό φακό. Αν είχε γίνει και η παραμικρότερη επέμβαση πρόσφατα, αποκλείεται να ξέφυγε απ' την προσοχή μας. Και η ελάχιστη σκόνη ή λίγο προιονίδι απ' το τρύπημα του ξύλου, θα είχαν φανεί τεράστια κάτω από το μικροσκόπιό μας. Μια ανωμαλία απ' την κόλλα ή μια χαρμάδα ασυνήθιστη στις ενώσεις – θα ήταν αρκετές για να κινήσουν την περιέργειά μας».

«Φαντάζομαι ότι ψάξατε τους καθρέφτες ανάμεσα στις κορνίζες και στα κρύσταλλα κι ερευνήσατε τα κρεβάτια, τα παπλώματα, καθώς και τις κουρτίνες και τα χαλιά».

«Φυσικά· και όταν τελειώσαμε με τα έπιπλα, αρχίσαμε την έρευνα στο κτίριο. Το χωρίσαμε όλο σε τμήματα και τα αριθμήσαμε, έτσι ώστε να μην ξεχαστεί κανένα. Ύστερα ψάξαμε προσεχτικά κάθε τμήμα, σπιθαμή προς σπιθαμή, και με τον ίδιο τρόπο και τα δυο γειτονικά κτίρια, πάλι με το φακό».

«Τα δυο γειτονικά κτίρια;» φώναξα. «Τι κόπος!»

«Ναι· μα και τι αμοιβή!»

«Μήπως ψάξατε και τα πεζοδρόμια;»

«Τα πεζοδρόμια και οι αυλές είναι στρωμένα με τούβλα, κι έτσι δε μας παίδεψαν πολύ. Ψάξαμε μονάχα τις λειχηνιασμένες ραφές τους μα τις βρήκαμε απείραχτες».

«Κοιτάξατε τα χαρτιά του Ντ... και τα βιβλία της βιβλιοθήκης του;»

«Ασφαλώς. Ανοιξαμε όλα τα δέματα, μικρά και μεγάλα, τα βιβλία τα ξεφυλλίσαμε ένα ένα, χωρίς να αρκε-

στούμε σε μιαν απλή ματιά, όπως κάνουν πολλοί από τους αξιωματικούς της αστυνομίας μας. Μετρήσαμε ακόμη το πάχος του εξώφυλλου σε κάθε βιβλίο με τον πιο επιστημονικό τρόπο και το ψάξαμε σχολαστικά με το μικροσκόπιο. Αν κάποιο δέσιμο είχε επιδιορθωθεί τον τελευταίο καιρό, θα το βλέπαμε οπωσδήποτε. Πέντε έξι τόμους, εντελώς καινούργιους, τους ελέγξαμε προσεχτικά με τις βελόνες μας».

«Ψάξατε και τα πατώματα κάτω απ' τα χαλιά;»

«Βέβαια. Σηκώσαμε κάθε χαλί χωριστά κι ελέγξαμε τα σανίδια με το μικροσκόπιο.»

«Και την ταπετσαρία στους τοίχους;»

«Ναι.»

«Τα κελάρια τα ψάξατε;»

«Τα ψάξαμε.»

«Τότε φαίνεται πως κάνετε λάθος» είπα. «Το γράμμα δεν είναι στο σπίτι, όπως υποθέσατε.»

«Φοβάμαι ότι έχετε δίκιο» είπε ο διευθυντής της αστυνομίας. «Κι εσύ, Ντυπέν, τι με συμβουλεύεις να κάνω;»

«Να ξαναψάξετε το σπίτι» είπε ο φίλος μου.

«Ανώφελο» αποκρίθηκε ο Ζ... «Όσο σίγουρος είμαι ότι αναπνέω, άλλο τόσο είμαι σίγουρος κι ότι το γράμμα δεν είναι στο σπίτι του Ντ...»

«Δεν έχω άλλη καλύτερη συμβουλή να σας δώσω» είπε ο Ντυπέν. «Θα σας το έχουν, φυσικά, περιγράψει λεπτομερώς το γράμμα.»

«Ω, ναι!» — Εδώ, ο αστυνομικός έβγαλε από την τσέπη του ένα σημειωματάριο κι άρχισε να διαβάζει δυνατά μια λεπτομερή περιγραφή της εσωτερικής και ειδικά της εξωτερικής όψης του κλεμμένου εγγράφου. Μόλις τελείωσε την περιγραφή, μας αποχαιρέτησε κι έφυγε πο-

λύ πιο απογοητευμένος και αποθαρρημένος από κάθε άλλη φορά που τον είχα δει.

Μας επισκέφτηκε πάλι ένα μήνα αργότερα και μας βρήκε απασχολημένους με τον ίδιο τρόπο, όπως και την πρώτη φορά. Πήρε την πίπα και την καρέκλα που του προσφέραμε και άρχισε μια κοινότητα συζήτηση. Στο τέλος είπα:

«Λοιπόν, Ζ..., τι έγινε με το κλεμμένο γράμμα; Φαντάζομαι να το πήρατε επιτέλους απόφαση ότι δεν είναι εύκολο να μπλέξετε τον υπουργό.»

«Να τον μπλέξουμε — όχι — έψαξα ωστόσο απ' την αρχή, όπως με συμβούλεψε ο Ντυπέν — μα ήταν χαμένος κόπος, το ήξερα.»

«Πόση είπατε πως ήταν η αμοιβή;» ρώτησε ο Ντυπέν.

«Μεγάλη, πολύ μεγάλη. Δε θέλω να πω πόση ακριβώς. Λέω μόνο πως θα 'δυνα ευχαρίστως πενήντα χιλιάδες φράγκα σ' όποιον καταφέρει να μου βρει το γράμμα. Η αλήθεια είναι ότι μέρα με τη μέρα η σπουδαιότητά του μεγαλώνει, και η αμοιβή διπλασιάστηκε πρόσφατα. Μα ακόμη κι αν την τριπλασίαζαν, θα μου ήταν αδύνατο να κάνω κάτι παραπάνω απ' όσα έκανα ως τώρα.»

«Καταλαβαίνω» είπε ο Ντυπέν, αργοσέροντας τα λόγια του ανάμεσα στους καπνούς της πίπας. «Λοιπόν, Ζ..., θαρρώ πως δεν προσπαθήσατε όσο έπρεπε. Θα μπορούσατε να κάνετε κάτι περισσότερο.»

«Πώς;... με ποιο τρόπο;»

«Θα δεχόσασταν μια συμβουλή, έτσι; Τη θυμάστε την υπόθεση του 'Αμπερνεθ;»

«Όχι, που να τον πάρει η οργή τον 'Αμπερνεθ!»

«Ας τον πάρει η οργή, μα καλωσορίστε τον πρώτα. Μια φορά κι έναν καιρό, κάποιος πλούσιος φιλάργυρος θέλησε να ξεγελάσει τον 'Αμπερνεθ και να του απο-

σπάσει δωρεάν μια ιατρική συμβουλή. Του έπιασε λοιπόν την κουβέντα σε μια συντροφιά και του ανέφερε την περίπτωση του, σαν περίπτωση κάποιου φανταστικού προσώπου.

«Ας υποθέσουμε» είπε ο φιλάργυρος, «ότι τα συμπτώματά του είναι αυτά κι αυτά και τώρα, γιατρέ, τι θα τον συμβούλευες εσύ να πάρει;»

«Τι να πάρει;» είπε ο Άμπερνεθ. «Μα απλούστατα, μια συμβουλή απ' το γιατρό του. Τι άλλο;»

«Εγώ όμως» είπε ο Ζ... λίγο σαστισμένος, «είμαι πολύ πρόθυμος να πάρω τη συμβουλή και να την πληρώσω κιόλας. Θα έδινά στ' αλήθεια πενήντα χιλιάδες φράγκα σε οποιονδήποτε με βοηθούσε σ' αυτή την υπόθεση».

«Τότε» αποκρίθηκε ο Ντυπέν, ανοίγοντας ένα συρτάρι και βγάζοντας ένα μπλοκ επιταγών, «μπορείτε να μου υπογράψετε ένα τσεκ για το ποσό που είπατε. Μόλις το υπογράψετε, θα σας δώσω το γράμμα».

Ξαφνιάστηκε. Ο διευθυντής της αστυνομίας έμοιαζε σαν να τον είχε χτυπήσει κεραυνός. Για μερικά λεπτά, απόμεινε βουβός κι ασάλευτος, κοιτάζοντας δύσπιστα το φίλο μου με το στόμα ανοιχτό και με μάτια που έλεγες πως θα πεταχτούν έξω από τις κόχες τους. Ύστερα ξαναβρήκε, φαινομενικά, την αυτοκυριαρχία του, πήρε μια πένα, κοντοστάθηκε, κοίταξε σαν χαμένος γύρω του και στο τέλος συμπλήρωσε και υπέγραψε ένα τσεκ για πενήντα χιλιάδες φράγκα και το έδωσε στον Ντυπέν. Ο φίλος μου το κοίταξε προσεχτικά και το φύλαξε στο πορτοφόλι του· έπειτα ξεκλείδωσε ένα μικρό γραφειάκι, πήρε από μέσα ένα γράμμα και το πρόσφερε στο διευθυντή της αστυνομίας. Ο Ζ... το άρπαξε με χαρά και αγωνία μαζί, το άνοιξε με χέρια τρεμάμενα, έριξε μια γρήγορη ματιά στο περιεχόμενό του, ύστερα πήγε τρικλίζοντας

και παραπατώντας στην πόρτα, και χωρίς ούτε ένα ευχαριστώ, χωρίς ούτε καν να μας αποχαιρετήσει, βγήκε απ' το δωμάτιο και το σπίτι. Δεν είχε αρθρώσει λέξη από τη στιγμή που ο Ντυπέν τού ζήτησε να συμπληρώσει και να υπογράψει το τσεκ.

Και τότε, ο φίλος μου άρχισε να μου δίνει μερικές εξηγήσεις.

«Οι παριζιάνοι αστυνομικοί» είπε, «είναι εξαιρετικά ικανοί με τον τρόπο τους. Είναι επίμονοι, εφευρετικοί, πονηροί, και ξέρουν καλά τα καθήκοντά τους. Έτσι, όταν ο Ζ... μας ανιστόρησε λεπτομερώς με ποιο τρόπο είχαν ψάξει την κατοικία του Ντ..., ήμουν απόλυτα βέβαιος πως οι έρευνές του ήταν ικανοποιητικές — στα πλαίσια της ειδικότητάς του, φυσικά».

«Στα πλαίσια της ειδικότητάς του;» απόρησα.

«Ναι» είπε ο Ντυπέν. «Τα μέτρα που είχε υιοθετήσει δεν ήταν μόνο τα καλύτερα του είδους τους, αλλά και η εκτέλεσή τους ήταν τέλεια. Αν το γράμμα βρισκόταν μέσα στην ακτίνα των ερευνών του, δε χωράει αμφιβολία πως οι φίλοι μας θα το είχαν βρει».

Γέλασα, ο φίλος μου όμως μιλούσε πολύ σοβαρά.

«Από τη στιγμή λοιπόν που τα μέτρα ήταν καλά στο είδος τους και είχαν εφαρμοστεί σωστά» συνέχισε, «το μοναδικό τους ελάττωμα ήταν πως δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν στη συγκεκριμένη περίπτωση και στο συγκεκριμένο άνθρωπο. Ένα ορισμένο σύστημα, εξαιρετικά έξυπνο, είναι για τον Ζ... σαν το κρεβάτι του Προκρούστη και σ' αυτό προσαρμόζει και περιορίζει όλα του τα σχέδια. Σφάλλει όμως αδιάκοπα από υπερβολική βαθύτητα ή από υπερβολική επιπολαιότητα, όπως στη δική μας περίπτωση· κι ένας μικρός μαθητής θα είχε σκεφτεί πιο λογικά απ' αυτόν. Γνώρισα κάποτε ένα παιδί που...

χρονών που δε λάθευε ποτέ στο παιχνίδι “μονά ζυγά”. Όλοι το θαύμαζαν. Το παιχνίδι αυτό είναι απλό και το παίζουν με μπίλιες. Ο ένας παίκτης κρατάει στη χούφτα του μερικές μπίλιες και ρωτάει τον άλλο: “Μονά ή ζυγά;” Αν ο άλλος μαντέψει σωστά, κερδίζει μία μπίλια· αν όχι, τη χάνει. Το αγόρι είχε κερδίσει όλες τις μπίλιες του σχολείου του. Φυσικά, είχε κάποιο σύστημα, που ήταν η απλή παρατήρηση και η εκτίμηση της πονηριάς του αντιπάλου του. Ο αντίπαλός του είναι, για παράδειγμα, ένας κουτοπόνηρος πιτσιρίκος και τον ρωτά κρατώντας ψηλά τη σφιγμένη γροθιά του: “Μονά ή ζυγά;” Ο μαθητής μας απαντάει “Μονά” και χάνει. Στο δεύτερο γύρω όμως θα κερδίσει, γιατί θα συλλογιστεί: “Τούτος ο κουτός είχε μπίλιες ζυγές την πρώτη φορά, τη δεύτερη όμως θα σκεφτεί πονηρά και σίγουρα θα πάρει μονές, πρέπει λοιπόν να πω μονά!” Λέει μονά και κερδίζει. Μ’ έναν άλλο αντίπαλο, ένα βαθμό εξυπνότερο, να πώς θα είχε σκεφτεί: “Τούτος ο φίλος πρόσεξε ότι την πρώτη φορά μάντεψα μονά, τη δεύτερη θα σκεφτεί, όπως ο πρώτος, ν’ αλλάξει, μια δεύτερη σκέψη όμως θα του δείξει πως αυτή η αλλαγή είναι πολύ αφελής και τελικά θ’ αποφασίσει να ξαναπεί μονά. Πρέπει λοιπόν κι εγώ να μαντέψω πάλι μονά”. Μαντεύει μονά και κερδίζει. Τι είναι σε τελευταία ανάλυση αυτός ο τρόπος συλλογισμού του μικρού μαθητή, που οι συμμαθητές του τον θεωρούν *τυχερό*;

«Απλούστατα, ταυτίζει τη σκέψη του με τη σκέψη του αντιπάλου του» απάντησα.

«Ακριβώς» είπε ο Ντυπέν. «Κι όταν ρώτησα το αγόρι με ποιο τρόπο το κατάφερε, να τι μου αποκρίθηκε: “Όταν θέλω να ανακαλύψω πόσο εξυπνος ή πόσο ανόητος, πόσο καλός ή πόσο κακός είναι ο αντίπαλός μου, ή ποιες είναι οι σκέψεις του στη συγκεκριμένη στιγμή, προ-

σπαθώ να δώσω στο πρόσωπό μου μια έκφραση ανάλογη μ’ εκείνη που έχει το δικό του πρόσωπο· ύστερα περιμένω να δω τι είδους σκέψεις και αισθήματα γεννιούνται στο νου και στην καρδιά μου για να ταιριάζουν ή να ανταποκρίνονται σ’ αυτή την έκφραση”. Η απάντηση του μικρού μαθητή ξεπερνάει πολύ το ψεύτικο βάθος των στοχασμών που αποδίδονται στον Ροσφουκώ, στον Λα Μπουζίβ, στον Μακιαβέλι και στον Καμπανέλα».

«Και η ταύτιση της σκέψης με τη σκέψη του αντιπάλου μας» παρατήρησα, «αν κατάλαβα καλά, εξαρτάται από τη σωστή εκτίμηση της εξυπνάδας του».

«Έτσι είναι, σ’ ό,τι αφορά την πρακτική της αξία» αποκρίθηκε ο Ντυπέν. «Ο φίλος μας ο Ζ... και οι άνθρωποι του έχουν τόσο συχνά αποτυχίες, πρώτα πρώτα γιατί παραμελούν αυτή την ταύτιση, κι έπειτα από κακό υπολογισμό ή καλύτερα από παντελή έλλειψη υπολογισμού της πνευματικής αξίας που έχουν απέναντί τους. Δε λαβαίνουν υπόψη τους παρά μόνο τη δική τους αντίληψη, και ψάχνοντας για κάτι κρυμμένο, σκέφτονται μόνο με ποιους τρόπους θα το είχαν κρύψει οι ίδιοι. Στην ουσία, το λάθος τους δεν είναι μεγάλο —η εξυπνάδα τους είναι η εξυπνάδα της μάζας· μα όταν η πανουργία του κακοποιού διαφέρει από τη δική τους, ο κακοποιός φυσικά τους *πλίγει*. Αυτό συμβαίνει πάντα όταν ο κακοποιός τους ξεπερνάει σε πανουργία και πολύ συχνά όταν υστερεί. Οι αστυνομικοί δεν έχουν ποικιλία στους βασικούς κανόνες των ερευνών τους· το πολύ πολύ, όταν τους πιέσει κάποια επείγουσα ανάγκη ή τους κεντρίσει μια εξαιρετική αμοιβή, επεκτείνουν ή υπερβάλλουν τα παλιά τους *συστήματα*, χωρίς ν’ αγγίξουν καθόλου τους βασικούς κανόνες τους. Στην περίπτωση του Ντ... συγκεκριμένα, τι έκαναν για ν’ αλλάξουν κάπως τη συνηθισμένη τους δού-

ση; Τι άλλο είναι όλη αυτή η φασαρία, τα ψαξίματα, οι έρευνες με φακούς και μικροσκόπια και ο χωρισμός της επιφάνειας του κτιρίου σε αριθμημένους τετραγωνικούς πόντους – τι άλλο είναι από μια υπερβολή στην εφαρμογή ενός συστήματος ή μιας σειράς συστημάτων ερεύνας, βασισμένων σε συγκεκριμένες απόψεις σχετικά με την ανθρώπινη εξυπνάδα, που έχει συνηθίσει ο διευθυντής της αστυνομίας στη μακροχρόνια υπηρεσία του; Δε βλέπεις ότι το πήρε ως δεδομένο, πως όλοι οι άνθρωποι θα έκρυβαν ένα γράμμα – αν όχι ακριβώς σε μια τρύπα ανοιγμένη με τρυπάνι στο πόδι κάποιας καρέκλας – τουλάχιστον σε κάποια άλλη απίθανη τρύπα ή γωνιά, που ψάχνει κι αυτή να τη βρει με τον ίδιο τρόπο σκέψης που θα ακολουθούσε και όποιος είχε κρύψει το γράμμα στο πόδι μιας καρέκλας; Και δε βλέπεις ακόμη πως όλες αυτές οι κρυψώνες ταιριάζουν μόνο σε κοινές περιπτώσεις, και μόνο κοινά μυαλά θα μπορούσαν να τις σκεφτούν; Γιατί πάντα, σ' όλες τις περιπτώσεις που κρύβεται κάτι, η υπόθεση πως το κρυμμένο αντικείμενο μπορεί να βρεθεί με έναν τέτοιο τρόπο, είναι η πρώτη που θα γεννηθεί: έτσι, η ανακάλυψή του δεν εξαρτάται καθόλου από την εξυπνάδα, αλλά απ' την απλή προσοχή, την υπομονή και την αποφασιστικότητα των ερευνητών. Κι όταν η περίπτωση είναι σημαντική, ή αν η αμοιβή είναι μεγάλη, αυτά τα προσόντα, απ' όσο τουλάχιστον ξέρουμε, δεν απέτυχαν ποτέ. Τώρα θα καταλάβεις τι εννοούσα λέγοντας πως αν το κλεμμένο γράμμα ήταν κρυμμένο κάπου μέσα στα όρια των ερευνών του διευθυντή της αστυνομίας – με άλλα λόγια, αν η μέθοδος του κρυψίματος του ήταν μέσα στα πλαίσια των μεθόδων της αστυνομίας – η ανακάλυψή του θα ήταν εύκολη και αναμφισβήτητη. Ο φίλος μας ωστόσο απέτυχε πανηγυρικά, και ο βαθύτερος λόγος

της αποτυχίας του είναι ακριβώς η υπόθεση ότι ο υπουργός είναι ποιητής και επομένως ανόητος. Μόνο οι ανόητοι είναι ποιητές, κατά τη γνώμη του διευθυντή της αστυνομίας, και το μοναδικό του σφάλμα είναι η απολυτότητά του, το γεγονός ότι δεν αμφισβητεί την άποψη πως όλοι οι ποιητές είναι ανόητοι».

«Μα είναι πραγματικά ο ποιητής;» ρώτησα. «Απ' ό,τι ξέρω, υπάρχουν δύο Ντ... και είναι αδέρφια, αρκετά γνωστοί και οι δύο στους φιλολογικούς κύκλους. Νομίζω πως ο υπουργός έχει γράψει μια μεγάλη μελέτη για το Διαφορικό Λογισμό. Είναι μαθηματικός και όχι ποιητής».

«Κάνεις λάθος: τον γνωρίζω καλά και είναι και τα δυο. Σαν ποιητής και μαθηματικός μαζί, θα μπορούσε να σκεφτεί σωστά, σαν μαθηματικός μόνο, δε θα είχε σκεφτεί καθόλου λογικά και θα βρισκόταν στη διάθεση του διευθυντή της αστυνομίας».

«Με ξαφνιάζεις με τις απόψεις σου, που έρχονται σε απόλυτη αντίθεση με την κοινή λογική» φώναξα. «Δεν πιστεύω να θέλεις να διαφεύσεις μια ιδέα που ισχύει αιώνες τώρα. Η μαθηματική λογική θεωρείται ανέκαθεν ως η κατ' εξοχήν λογική».

Ο Ντυπέν μου αποκρίθηκε με μια φράση του Σαμφόρ: Μπορεί κανείς να στοιχηματίσει πως κάθε κοινή γνώμη, κάθε αναγνωρισμένη σύμβαση, είναι μια ανοησία, γιατί ακριβώς συμβιβάζεται με την πλειοψηφία. Σε πληροφορώ πως οι μαθηματικοί έκαναν ό,τι μπορούσαν για να διαλαλήσουν τη γενική πλάνη που αναφέρεις, και δεν παύει να είναι πλάνη επειδή τη διαλαλούν σαν αλήθεια. Με τέχνη άξια για υψηλότερα πράγματα, για παράδειγμα, μας συνηθισαν να χρησιμοποιούμε τον όρο *ανάλυση*

της επιστημονικής απάτης· αν όμως παραδεχτούμε πως οι όροι μιας γλώσσας έχουν κάποια σημασία, αν οι λέξεις αντλούν αξία από τη χρήση τους, τότε η *ανάλυση* σημαίνει *άλγεβρα*, όσο στα λατινικά το *ambitus* υποδηλώνει τη φιλοδοξία, το *religio* τη θρησκεία, ή το *homines honesti* μια τάξη *έντιμων ανθρώπων*».

«Βλέπω ότι διαφωνείς με ορισμένους παριζιάνους αλγεβριστές» του είπα, «συνέχισε όμως».

«Αμβισβητώ τη χρησιμότητα και άρα και την αξία αυτής της λογικής που καλλιεργείται υπό οποιαδήποτε άλλη μορφή πλην της πραγματικά λογικής· αμφισβητώ ιδιαίτερα τη λογική που βγαίνει από τη μελέτη των μαθηματικών. Τα μαθηματικά είναι η επιστήμη της μορφής και της ποσότητας, και ο μαθηματικός συλλογισμός δεν είναι τίποτε άλλο παρά λογική που χρησιμοποιείται στην παρατήρηση της μορφής και της ποσότητας. Το μεγάλο σφάλμα βρίσκεται στην υπόθεση πως ακόμη και οι αλήθειες της *καθαρής* άλγεβρας, όπως τη λέμε, είναι αφηρημένες ή γενικές αλήθειες. Είναι ένα σφάλμα τόσο εξωφρενικό, ώστε απορώ πραγματικά πώς μπόρεσε να γίνει ομόφωνα παραδεκτό. Τα μαθηματικά αξιώματα *δεν* είναι αξιώματα με γενική αλήθεια. Εκείνο που είναι αλήθεια για τη *σχέση* μορφής και ποσότητας, είναι συχνά χονδροειδέστατο σφάλμα, στην ηθική λογουχάρη. Στην τελευταία, είναι συνήθως *ψεύδος* ότι τα μέρη είναι ίσα με το όλον. Ούτε στη χημεία ισχύει το αξίωμα. Από την άποψη των κινήτρων πάλι δεν ισχύει, γιατί δυο κίνητρα, που το καθένα τους έχει μια ορισμένη αξία, όταν ενωθούν, δεν έχουν απαραίτητα αξία ανάλογη με εκείνη που είχε το καθένα τους ξεχωριστά. Υπάρχουν πολλές άλλες μαθηματικές αλήθειες, που είναι αλήθειες μόνο μέσα στα όρια μιας *σχέσης*. Ο μαθηματικός συζητητής όμως αντλεί

τα επιχειρήματά του από τις αξιωματικές του *αλήθειες*, από συνήθεια, σαν να μπορούσαν να εφαρμοστούν παντού –όπως πραγματικά τις φαντάζεται ο κόσμος. Ο Μπράιαντ, στην περιspoύδαστη *Μυθολογία* του, αναφέρει μιαν ανάλογη πηγή πλάνης, όταν λέει πως, “παρόλο που οι ειδωλολατρικοί μύθοι δεν είναι σήμερα πιστευτοί, διαρκώς ξεχνιόμαστε και αναφερόμαστε σ’ αυτούς σαν σε αλήθειες”. Έτσι και οι αλγεβριστές μας, ειδωλολάτρες οι ίδιοι, πιστεύουν στους “ειδωλολατρικούς μύθους” και βγάζουν τέτοια συμπεράσματα όχι τόσο από έλλειψη μνημονικού, όσο από ένα θολό και συγκεχυμένο τρόπο σκέψης. Με λίγα λόγια, δεν έτυχε να συναντήσω ακόμη τον αληθινό μαθηματικό, που θα μπορούσε κανείς να τον εμπιστευτεί και έξω από τις ρίζες και τις εξισώσεις του. Δεν έτυχε να γνωρίσω ούτε έναν που να μην είχε την κρυφή πίστη πως το $x^2 + px$ είναι οπωσδήποτε ίσο με το q . Για να δοκιμάσεις, πες σε έναν απ’ αυτούς τους κυρίους, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις το $x^2 + px$ δεν είναι *καθόλου* ίσο με το q και όταν καταλάβει τι του λες, φύγε, φύγε από κοντά του όσο πιο γρήγορα μπορείς, γιατί σίγουρα είναι ικανός να σε σκοτώσει».

Έλασα με την τελευταία του παρατήρηση, μα ο Ντυπέν συνέχισε: «Θέλω να πω ότι αν ο υπουργός ήταν μόνο μαθηματικός, ο Ζ... δε θα είχε βρεθεί στην ανάγκη να μου δώσει το τσεκ. Εγώ όμως ήξερα πως ήταν και ποιητής και μαθηματικός, και τα μέτρα του προσαρμόστηκαν στις ικανότητές του, λαβαίνοντας υπόψη μου και τις συνθήκες. Ήξερα ακόμη πως ήταν αυλοκόλακας και τολμηρός *μηχανογράφος*. Σκέφτηκα πως ένας τέτοιος άνθρωπος θα ήταν ασφαλώς πολύ καλά πληροφορημένος για τις συνηθισμένες μεθόδους και γενικά τη δράση της αστυνομίας. Ήταν αδύνατο να μην παραβλέψει

απαράτηρητο καθετί φανερό και αυτονόητο, τόσο πολύ, ώστε να γίνεται κοινό και ασήμαντο. Φαίνεται όμως πως πρόκειται για κάτι που βρίσκεται κάπως πιο πάνω ή ίσως και πιο κάτω από την αντίληψη του φίλου μας Ζ... Δεν του πέρασε ούτε στιγμή απ' το νου ότι ίσως ο υπουργός είχε αφήσει το γράμμα κάτω από τη μύτη όλων, ακριβώς για να εμποδίσει τον οποιονδήποτε να το προσέξει.

»Όσο πιο πολύ συλλογιζόμουν το τολμηρό, διορατικό και φωτεινό πνεύμα του Ντ... παράλληλα με το γεγονός πως το έγγραφο έπρεπε να βρίσκεται κάπου *πρόχειρο*, αν σκόπευε να το χρησιμοποιήσει, και με την απόλυτη βεβαιότητα —σύμφωνα πάντα με όσα μας είπε ο Ζ...— πως δεν ήταν κρυμμένο σε κανένα από τα συνηθισμένα μέρη, τόσο πιο πολύ ενισχυόταν η πεποίθησή μου πως, για να κρύψει το γράμμα ο υπουργός, είχε διαλέξει το έξυπνο τέχνασμα να μην το κρύψει καθόλου.

»Φόρεσα λοιπόν ένα ζευγάρι πράσινα γυαλιά κι ένα ωραίο πρωινό πήγα εντελώς απροειδοποίητα στο υπουργικό μέγαρο. Βρήκα τον Ντ... να χασιμουριέται τεμπέλικα, να χαζολογάει, όπως συνήθως, και να προσποιείται πως βρίσκεται σε μια κατάσταση αφόρητης *πλήξης*. Στην πραγματικότητα, μπορεί να είναι ο πιο ενεργητικός και δραστήριος άνθρωπος του κόσμου —όταν δεν τον βλέπει όμως κανείς.

»Για να μην υστερήσω, παραπονέθηκα κι εγώ για την αδύνατη όρασή μου, του εξήγησα πόσο απαραίτητα μου ήταν τα γυαλιά, και τα μάτια μου, κρυμμένα πίσω τους, έψαχναν προσεχτικά ολόγυρα, όση ώρα έδειχνα να με απασχολεί μόνο η συζήτησή μου με τον υπουργό.

»Ένα μεγάλο γραφείο κοντά στο κάθισμά του, τράβηξε την προσοχή μου· ήταν φορτωμένο μ' ένα σωρό παραπεταμένα γράμματα και άλλα χαρτιά, καθώς κι ένα δυο

μουσικά όργανα και λίγα βιβλία. Ωστόσο, ύστερα από προσεχτική και λεπτομερειακή έρευνα, δεν είδα τίποτε ιδιαίτερα ύποπτο.

»Στο τέλος, καθώς τα μάτια μου έτρεχαν γύρω γύρω στο δωμάτιο, έπεσαν σε μια παλιά ξύλινη χαρτοθήκη με τρία τέσσερα χωρίσματα, στολισμένη μ' ένα συρμάτινο δικτυωτό και κρεμασμένη με μια βρώμικη γαλάζια κορδέλα από ένα μπρούντζινο πόμολο πάνω απ' το τζάκι. Μέσα απ' το συρμάτινο δικτυωτό είδα πέντ' έξι επισκεπτήρια και ένα μοναδικό γράμμα, λερωμένο και τσαλακωμένο. Ήταν σκισμένο στα δύο —λες κι ο αρχικός σκοπός του κατόχου του ήταν να το σκίσει εντελώς και να το πετάξει σαν άχρηστο, αλλά κάποια δεύτερη σκέψη τον εμπόδισε ή τον έκανε ν' αλλάξει γνώμη. Είχε μια μεγάλη μαύρη σφραγίδα, με εξαιρετικά ευδιάκριτο το μονόγραμμα του Ντ..., και η διεύθυνση, γραμμένη με μια λεπτή, γυναικεία γραφή, ήταν του ίδιου του υπουργού Ντ... Έμοιαζε πεταμένο αδιάφορα σ' ένα από τα χωρίσματα της χαρτοθήκης.

»Με την πρώτη ματιά κατάλαβα πως ήταν το γράμμα που ζητούσα. Φυσικά, στην εμφάνιση ήταν εντελώς διαφορετικό από κείνο που μας είχε τόσο αναλυτικά περιγράψει ο διευθυντής της αστυνομίας. Εδώ η σφραγίδα ήταν μεγάλη και μαύρη και είχε το μονόγραμμα του Ντ..., εκεί ήταν μικρή και κόκκινη με το δουκικό οικοδόμημα της οικογενείας των Σ... Εδώ η διεύθυνση του υπουργού ήταν γραμμένη με λεπτή, γυναικεία γραφή, εκεί, το όνομα κάποιας βασιλικής προσωπικότητας ήταν γραμμένο με γραφικό χαρακτήρα εξαιρετικά τολμηρό και αποφασιστικό. Μόνο το μέγεθος και το σχήμα παρουσίαζαν κάποια ομοιότητα. Αυτές όμως οι *βασικές* διαφορές ήταν πολύ έντονες και γνησιές· το λέω και το σίγουρο είναι...

τελώς ασυμβίβαστο με τη μεθοδικότητα του Ντ..., κι έδειχναν φανερά την πρόθεση να πείσουν τον παρατηρητή πως επρόκειτο για ένα χαρτί χωρίς σημασία. Κι ακόμη, η προκλητική τοποθέτησή του μπροστά στα μάτια οποιουδήποτε επισκέπτη ταίριαζε απόλυτα με τους συλλογισμούς και τα συμπεράσματά μου. Όλ' αυτά, λοιπόν, ήταν πολύ ύποπτα για κάποιον σαν κι εμένα, που είχα πάει εκεί με αντικειμενικό σκοπό να βρω κάτι ύποπτο.

»Παρέτεινα την επίσκεψή μου όσο περισσότερο μπορούσα, και καθώς άνοιγα μια πολύ ζωνρή συζήτηση γύρω από ένα θέμα που ήξερα πως πάντα ενδιέφερε τον υπουργό, η προσοχή μου ήταν συγκεντρωμένη στο γράμμα. Το κοιτούσα κι έκανα σκέψεις σχετικά με την εξωτερική του εμφάνιση και τον τρόπο που ήταν τοποθετημένο στη χαρτοθήκη, ως τη στιγμή που μια τελική ανακάλυψη εξουδετέρωσε και τις τελευταίες αμφιβολίες μου. Εξετάζοντας σχολαστικά τις άκρες του χαρτιού, πρόσεξα πως ήταν πιο *τσαλακωμένες* απ' όσο θα ήταν φυσικό. Το γράμμα ήταν γραμμένο σε σκληρό χαρτί, διπλωμένο και στρωμένο μ' ένα χαρτοκόπτη, ξαναδιπλωμένο όμως, από την αντίθετη μεριά, πάνω στο τσάκισμα της πρώτης φοράς. Αυτή η ανακάλυψη ήταν αρκετή. Για μένα ήταν πια φανερό πως το γράμμα είχε γυριστεί το μέσα έξω — σαν γάντι — πως είχε γραφτεί καινούργια διεύθυνση και είχε σφραγιστεί για δεύτερη φορά. Αποχαιρέτησα τον υπουργό κι έφυγα αμέσως, αφήνοντας μια μεγάλη, χρυσή ταμπакέρα πάνω στο τραπέζι του.

»Το άλλο πρωί, πήγα για την ταμπакέρα και ξαναπάσαμε ζωνρά τη χτεσινή συζήτηση. Καθώς μιλούσαμε όμως, ένας κρότος δυνατός, σαν πιστολιά, ακούστηκε κάτω ακριβώς από τα παράθυρα του δωματίου και αμέσως μετά ξεωωνητά και κοαυνές. Ο Ντ... έτοξε σ' ένα παοά-

θυρο, το άνοιξε και κοίταξε έξω. Στο μεταξύ, πήγα στη χαρτοθήκη, πήρα το γράμμα και το έβαλα στην τσέπη μου, αφήνοντας γρήγορα γρήγορα στη θέση του ένα πανομοιότυπο, τουλάχιστον εξωτερικά, που είχα ετοιμάσει στο σπίτι μου, μιμούμενος τον Ντ..., με μια σφραγίδα από ψύχα ψωμιού.

»Τη φασαρία του δρόμου την είχε δημιουργήσει κάποιος μ' ένα μουσκέτο. Το είχε αδειάσει σ' ένα πλήθος γυναίκες και παιδιά. Αποδείχτηκε ωστόσο πως το μουσκέτο ήταν άσφαιρο, κι έτσι τον πέρασαν για τρελό ή μεθυσμένο. Μόλις ο άνθρωπος με το μουσκέτο έφυγε, ο Ντ... γύρισε από το παράθυρο, όπου τον είχα ακολουθήσει φυσικά αμέσως μόλις εξασφάλισα το γράμμα. Σε λίγο, τον αποχαιρέτησα και έφυγα. Ο δήθεν τρελός ήταν πληρωμένος από μένα».

«Μα για ποιο σκοπό έβαλες το άλλο γράμμα στη χαρτοθήκη;» ρώτησα. «Δε θα 'ταν προτιμότερο να το είχες πάρει φανερά από την πρώτη επίσκεψη και να φύγεις;»

«Ο Ντ...» αποκρίθηκε ο φίλος μου, «βρίσκεται σε απελπιστική κατάσταση και είναι ικανός για όλα. Στο σπίτι του άλλωστε έχει ανθρώπους αφοσιωμένους στα συμφέροντά του. Αν είχα κάνει την ανοησία που είπες, μπορεί να μην έβγαινα ζωντανός από το υπουργικό μέγαρο. Ίσως ο αγαθός λαός του Παρισιού να μην ξανάκουγε να γίνεται λόγος για μένα. Είχα όμως και κάποιον άλλο λόγο. Ξέρεις τις πολιτικές μου πεποιθήσεις. Σ' αυτή την υπόθεση ενεργώ σαν οπαδός της ενδιαφερόμενης κυρίας. Δεκαοχτώ ολόκληρους μήνες την είχε ο υπουργός στην εξουσία του. Τώρα τον έχει εκείνη στη δική της, αφού — μην ξέροντας πως το γράμμα δε βρίσκεται πια στην κατοχή του — θα εξακολουθήσει να της φέρεται όπως πρώτα. Έτσι, αναπόφευκτα, θα εκτεθεί και θα

προκαλέσει την πολιτική του καταστροφή. Η πτώση του όμως θα είναι όχι τόσο κατακόρυφη, όσο αδέξια και γελοία. Είναι πολύ ωραίο να μιλάει κανείς για το *facilis descensus Avernus** κι είναι πιο εύκολο ν' ανεβαίνει κανείς παρά να κατεβαίνει. Στην περίπτωση μας, δε νιώθω καμιά συμπάθεια — ή έστω οίκτο — γι' αυτόν που κατεβαίνει. Είναι το *monstrum horrendum*** ένας άνθρωπος μεγαλοφυής, μα χωρίς αρχές. Ομολογώ ωστόσο πως πολύ θα ήθελα να ξέρω ακριβώς τις σκέψεις του, όταν, βλέποντας “κάποιο υψηλό πρόσωπο” — για να χρησιμοποιήσω τις λέξεις του διευθυντή της αστυνομίας — να τον προκαλεί και να τον περιφρονεί, θα βρεθεί στην ανάγκη ν' ανοίξει το γράμμα που του άφησα στη χαρτοθήκη».

«Γιατί; του γράφεις τίποτε ιδιαίτερο;»

«Ασφαλώς — δε μου πήγαινε να το αφήσω λευκό — θα ήταν προσβλητικό. Κάποτε στη Βιέννη, ο Ντ... μου έπαιξε ένα άσκημο παιχνίδι και του είπα, μισοαστεία μισοσοβαρά, πως θα το θυμόμουν. Έτσι, ξέροντας πως θα ήταν περίεργος να μάθει ποιος του είχε χαλάσει τα σχέδιά του, σκέφτηκα πως θα 'ταν κρίμα να μην τον βοηθήσω να τον μαντέψει. Γνωρίζει καλά το γραφικό μου χαρακτήρα και στο κέντρο ακριβώς της λευκής σελίδας έγραφα τη φράση:

... Ένα σχέδιο τόσο ολέθριο,
αν δεν είναι άξιο του Ατρέα, είναι άξιο του Θυέστη.

Την πήρα από τον Ατρέα του Κρεμπιγιόν».

* ... την εύκολη κατάβαση στον Κάτω Κόσμο.

** Φοιντό τέρας.